

Årsplan Lillestrømbarnhagene 2025/2026

Garderåsen barnehage

1	Innhold	
2	Innledning.....	2
3	Årsplan og andre styringsdokument.	2
4	Barnehagens visjon og verdier.....	3
4	Barnehagen vår.....	5
5	Barnehagens pedagogiske virksomhet.....	6
5.1		11
	Relasjonskvalitet	11
5.2		13
	Inspirerende og inkluderende leke og læringsmiljø	13
6	Barnas progresjon	16
7	Barnehagens arbeid med endring, fagutvikling og implementering	18
8	Vurdering og analyse av måloppnåelse 2024 - 2025.....	18
9	Plan for kvalitetsutvikling og implementering.	20
1.	Oppdragsbrev barnehageområdet.....	20
2.	Kvalitetsplanen for omsorg- leke og læringsmiljø	20
	Barnehagens utviklingsområde	20
10	Overganger	21
10.1	Overgang fra Fåresoppen (1-3 år) til Kantarellen (3-6år) og Rødskrubben (3-6år).....	22
10.2	Samarbeid med skolen og overgang barnehage-skole	22
10.3	Skolestarterne.....	23
12	Våre samarbeidspartnere	25
13	Kalender.....	27
14	Kontaktinformasjon.	28
		28
15	Kildehenvisning/bakgrunnsdokumenter	0

2 Innledning

Barnehagens årsplan skal vise hvordan barnehagen arbeider for å omsette rammeplanens formål og innhold i praksis, samt være en del av det lokale kvalitetsarbeidet i Lillestrøm kommune sine barnehager. Årsplanen skal sees i sammenheng med alle våre kvalitetsplaner. For barnehageåret 2025/2026 ønsker vi et ekstra fokus på «Kvalitetsplan Skole og barnehage. Språk, lesing og skriving.» Kvalitetsplanene sammen med Lillestrøm kommunes verdier, Tillit, inkludering og nyskaping utgjør barnehagenes felles pedagogiske plattform for utvikling av det pedagogiske tilbudet.

Vår årsplan skal primært være et arbeidsredskap for oss som jobber i Garderåsen barnehage, og en tydeliggjøring av hvordan vi forstår rammeplanenes formål og innhold. Planene gir oss rammer i arbeidet med barnehagens pedagogiske innhold, som vi skal planlegg og vurdere etter.

Årsplanene retter seg også til foreldrene, vår viktigste samarbeidspartner i arbeidet med barna. Den skal være til informasjon, samt bidra til å skape dialog og samarbeid, til det beste for barna. Når vi bruker betegnelsen «foreldre» i årsplanen, så omfatter dette også andre foresatte.

I tillegg skal årsplanen gi informasjon om vårt pedagogiske arbeid til eier, barnehagemyndighet, våre samarbeidspartnere og andre interessenter.

Årsplanen skal fastsettes i barnehagens samarbeidsutvalg (SU)

3 Årsplan og andre styringsdokument.

Lov om barnehager og rammeplan for barnehager er grunnlaget for vår drift. Årsplanene sal vise hvordan vi arbeider for å omsette rammeplanens formål og innhold, samt barnehageeiers lokale tilpasninger til pedagogisk praksis. I Lillestrøm kommune har vi flere kommunale styringsdokumenter, som er utarbeidet med forventning om å sikre god kvalitet i vårt pedagogiske arbeid og for å støtte barnehagene i arbeidet. Årsplanen skal være et arbeidsredskap for barnehagepersonalet og dokumentere våre valg og begrunnelser.

Lillestrøm kommune har vedtatt FNs bærekraftsmål. Et viktig bidrag fra barnehagene i dette arbeidet er å lære barna at de kan være en del av fremtidens løsning på klima- og miljøproblemer.

Barnehagene skal bidra til at barna kjenner til relevante bærekraftsmål. Barnehageåret 2024/2025 skal barnehagene arbeide med bærekraftsmål 12.8 og 13.3

Våre kommunale kvalitetsplaner vil sammen med årsplanen, være arbeidsredskap som viser hvordan vi jobber og hva vi vektlegger i vårt pedagogiske arbeid

4 Barnehagens visjon og verdier.

Visjon for avdeling oppvekst i Lillestrøm kommune er: *Sammen om en god oppvekst*. Overordnet målsetting: Sammen skaper vi en oppvekst preget av trivsel, trygghet og livsmestring gjennom tidlig innsats, samhandling og inkluderende fellesskap.

Garderåsen barnehage skal være et sted der barn opplever trygghet, trivsel og glede i lek og læring. Alle barn skal møtes med respekt, bli inkludert og ha venner. Miljøet i barnehagen skal preges av lek, latter og godt samspill. Barna skal lære å ta vare på seg selv, kunne bli glad i seg selv og forstå sine egne følelser. De skal utvikle empati, inkludere andre og vise respekt for den andres følelser. De skal få utvikle seg til den beste utgaven av seg selv.

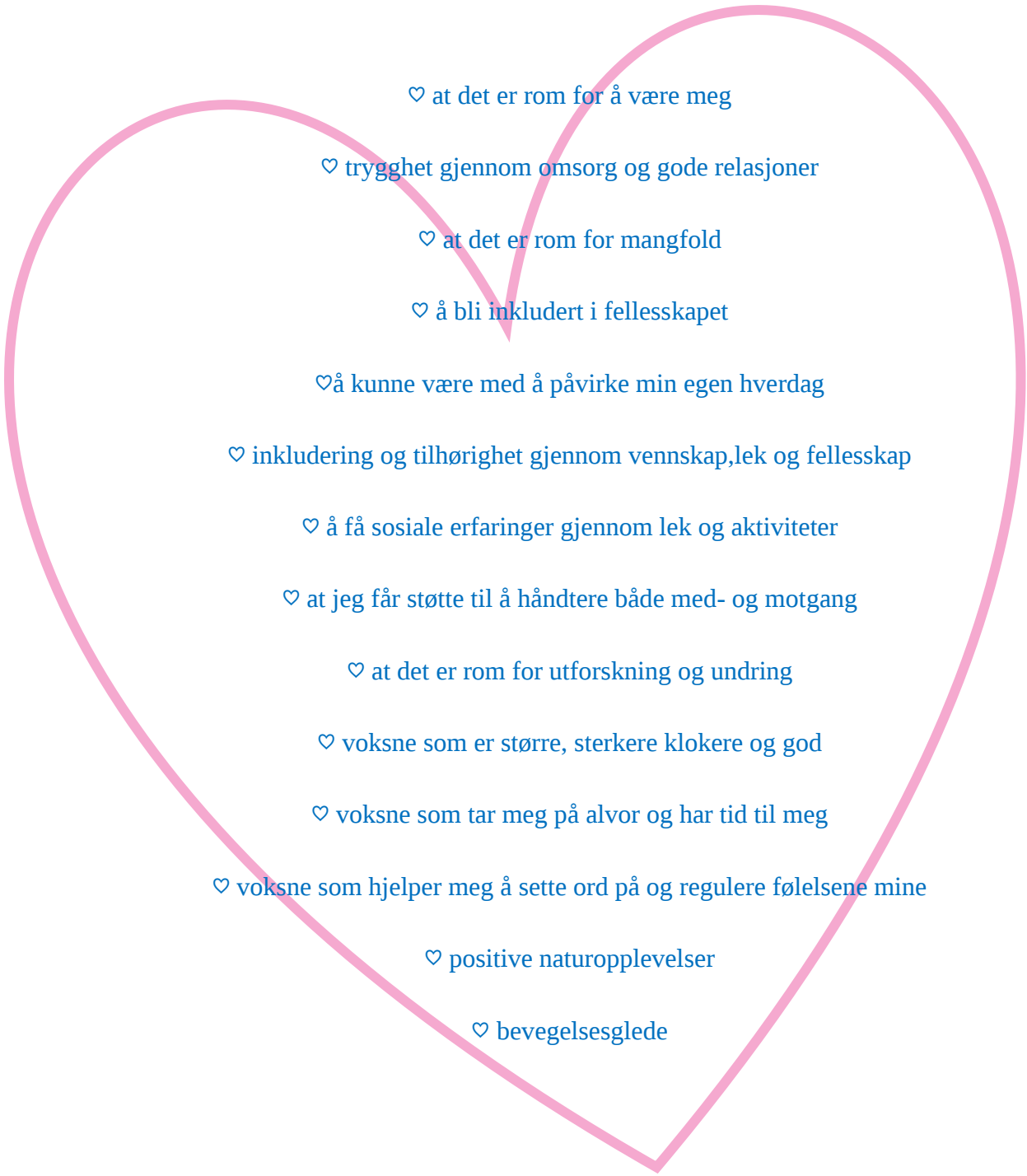
Et viktig område i arbeidet er barns medvirkning, som gir barna en begynnende forståelse for demokratiske verdier. Videre må vi ha fokus på likestilling, inkludering og mangfold, der alle former for diskriminering og undertrykkelse motarbeides. Barnehagen skal være spesielt oppmerksomme i forhold til barn som utøver eller blir utsatt for krenkelser og mobbeatferd.

Vi vil at alle barn skal ha noen å leke med. Vi voksne har ansvar for atmosfære og kvalitet på relasjonene.

Vi ønsker at hvert barn skal få utvikle seg ut fra de evner og interesser barnet har.
Vi legger til rette for at hvert barn kan bli den beste utgaven av seg selv.

Vi mener at hvert barn er unikt.
Vi jobber derfor for at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er.
Vi ansatte skal synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet

For barna i Garderåsen betyr dette:

-
- ♡ at det er rom for å være meg
 - ♡ trygghet gjennom omsorg og gode relasjoner
 - ♡ at det er rom for mangfold
 - ♡ å bli inkludert i fellesskapet
 - ♡ å kunne være med å påvirke min egen hverdag
 - ♡ inkludering og tilhørighet gjennom vennskap, lek og fellesskap
 - ♡ å få sosiale erfaringer gjennom lek og aktiviteter
 - ♡ at jeg får støtte til å håndtere både med- og motgang
 - ♡ at det er rom for utforskning og undring
 - ♡ voksne som er større, sterkere klokere og god
 - ♡ voksne som tar meg på alvor og har tid til meg
 - ♡ voksne som hjelper meg å sette ord på og regulere følelsene mine
 - ♡ positive naturopplevelser
 - ♡ bevegelsesglede

4 Barnehagen vår.

Garderåsen barnehage åpnet i 1989 og har plass til 54 barn i alderen 1-6 år fordelt på 3 avdelinger.

Garderåsen barnehage ligger på et tun sammen med skolen i naturskjønne omgivelser. Vi har skogen som nærmeste nabo og har et flott uteområde som innbyr til lek og utforskning.

Garderåsen er en liten, godt etablert barnehage hvor vi drar fordel av at alle kjenner alle. Vi samarbeider godt på tvers av alle avdelingene og i nært samarbeid med foreldrene om enkeltbarns trivsel, utvikling, interesser og behov. Barna som går her, bor gjerne i umiddelbar nærhet til barnehagen. Dette gir et godt utgangspunkt for å knytte vennskap og bygge nettverk barna kan ha glede av når de begynner på skolen.

Vi i Garderåsen barnehage er med i Erasmus + som er et internasjonalt samarbeid. Vi har gjennom prosjektet opparbeidet oss en kjøkkenhage. Prosjektet vårt heter **Fra jord til bord og tilbake til jord.**

For oss er det viktig at barna lærer gjennom erfaringer og deltar i hele prosessen. Vi lærer, undersøker og undrer oss på veien. I kjøkkenhagen deltar alle barna på hele prosessen fra å så et lite frø i jorda inne på vinteren, følge med utviklingen av frøet til å plante ut i jorda ute i hagen. De får kunnskap og erfaringer med at frøene vi putter i jorda blir grønnsaker og urter vi kan spise og leve av. Gjennom prosessen lærer også barna om hva frøet og grønnsakene trenger for å vokse og overleve, livet i jorda og viktigheten av bier, insekter og pollinering.

Hver avdeling har sammen med barna ansvaret for kjøkkenhagen. Barna skal få erfaring med at maten ikke kommer fra butikken, men at dette er noe vi kan dyrke selv. Barna er med på høsting av grønnsaker og tilberedning til det kommer på bordet.

Barnehagen har en egen grillhytte og bål plass på uteområde. Vi vektlegger spesielt at barna kan være mye ute og fysisk utfoldelse i naturen. Gjennom lek og fysisk aktivitet har vi fokus på natur, miljø og bærekraftig utvikling. Barna skal utvikle ferdigheter og holdninger som gir grunnlag for livslang læring.

5 Barnehagens pedagogiske virksomhet

Et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø

I Garderåsen jobber vi for at ingen barn skal utvikle mobbeatferd eller bli mobbet.

Ansatte og foreldre er rollemodeller og bidrar gjennom egen væremåte til barns læring av sosiale ferdigheter. Anerkjennelse og støttende relasjoner er et grunnlag for utvikling av sosial kompetanse. Vi jobber for at barna utvikler forståelse og respekt for hverandre. Sosial kompetanse handler om å mestre samspill med andre, det å samarbeide på en positiv måte med andre i ulike situasjoner.

Anerkjennelse og støttende relasjoner er et grunnlag for utvikling av barns sosiale kompetanse. Sosial kompetanse utvikles kontinuerlig gjennom samhandling, lek og opplevelser, og er viktig for å motvirke utvikling av problematferd som diskriminering og mobbing.

I arbeidet med å forebygge begynnende mobbeatferd har vi særlig søkelys på:

Empati: barna klarer å forstå og respondere omsorgsfullt på andres tanker og følelser, ta andres perspektiv.

Selvheldelse/selvsikkerhet: barn som er selvsikre kan stå opp for seg selv og andre på en rettferdig og respektfull måte.

Problemløsning: barn som kan problemløsning, vet hvordan de kan analysere og løse konflikter på konstruktive måter.

Systematisk kartlegge barnehagemiljøet: Vi kartlegger relasjon voksne og barn systematisk to ganger i året.

Systematisk observere barngruppen/barn: Vi observerer barna i leken systematisk, hvor vi ser etter hvem som leker med hvem og sikrer at alle har noen å leke med.

Vi vektlegger å hjelpe barna å bygge relasjoner til hverandre, gjennom felles aktiviteter og opplevelser. De voksne i barnehagen skal legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap.

Vennskap bidrar til en følelse av deltakelse og fellesskap som igjen bidrar til positiv selvfølelse og trivsel

Livsmestring og helse

Vi jobber for at alle barna i barnehagen vår skal ha en følelse av egenverd slik at de en dag blir voksne mennesker som står støtt når livet byr på vanskeligheter. Barnehagen skal være et trygt sted der de kan oppleve vennskap og glede, samtidig som barna også får erfaring med å håndtere utfordringer og konflikter i samspill med andre. Barna oppfordres til å sette grenser for seg selv og til å respektere andre barns behov. Tilgjengelige og tilstedeværende voksne kan forebygge at barn utsettes for krenkelser og sette i gang tiltak når uheldige samspillsmønstre oppstår. I Garderåsen barnehage lar vi barnets beste være utgangspunkt for alle avgjørelser vi tar.

Barnehagen er en arena for daglig fysisk aktivitet hvor bevegelsesglede og motorisk utvikling blir vektlagt, og hvor mulighet til ro og hvile inngår som en naturlig del av barnehagedagen. Uteområdet innbyr til lek i ulendt terreng og vi har flotte turområder i nærmiljøet som vi bruker jevnlig. Gjennom hyggelige måltider og deltagelse i barnehagens matlaging gir vi barna grunnlag for å utvikle matglede og sunne helsevaner.

Mangfold og gjensidig respekt

Garderåsen barnehage vil til enhver tid formes av de barna som er her. Gjennom dialog med foreldre og barn ønsker vi å bli kjent med hvert enkelt barn og deres kultur i hjemmet. Alle barn skal føle seg verdifulle og stolte over sin kulturelle tilhørighet. Opplevelse av sammenheng mellom barnehage og hjem er viktig for at barn og foreldre skal føle seg inkludert. Mangfoldet i barnegruppa skal synliggjøres og brukes som en ressurs i det pedagogiske arbeidet.

Når vi forstår barna ut fra deres egne kulturelle og individuelle forutsetninger kan vi tilrettelegge for trivsel, lek og læring. Barna skal få kunnskap om ulike familieformer, levemåter, verdier og religioner slik at de utvikler toleranse og respekt for hverandre. Vi legger til rette for kulturelle møter mellom barna. Gjennom musikk, markeringer av høytider, formidling av ulike mattradisjoner, fortellinger og språklig mangfold opplever barna at i Garderåsen barnehage er vi alle forskjellige og likeverdige deltakere i fellesskapet.

Demokrati

Barnehagen skal fremme demokratiske holdninger gjennom å sørge for at barna er aktive deltakere i barnehagens fellesskap. Alle barn skal oppfordres til å ytre sine meninger og de skal ha mulighet til å påvirke hverdagen sin i barnehagen. Personalet må være bevisst barns ulike uttryksmåter og ta hensyn til det i det pedagogiske arbeidet. I et fellesskap er barna også med i prosesser der de gjør valg som er til det beste for gruppa. I lekens verden er demokratiske prinsipper sterke. Barna må samarbeide om å finne leketema, fordele roller og dele på lekematerialer. Personalet hos oss er til stede i barnas lek og sørger for at alle stemmer blir hørt. Gjennom å være gode rollemodeller legger vi grunnlaget for utvikling av demokratiske holdninger og verdier.

Prosjektarbeid i barnehagen

Prosjektarbeid i barnehagen handler om å synliggjøre barnas styrker og interesser og bruke dette som utgangspunkt for fordypning. Et prosjektarbeid kan oppstå ut fra et behov vi ser i barnegruppa/ hos enkeltbarn, interesser eller leketemaer som vi ser gjentar seg i barnas lek. I barnehagen skal vi legge til rette for ulike uttryksmåter og når vi jobber med et prosjekt er vi innom flere av Rammeplanens fagområder. På den måten kan barna delta i prosjektet ut ifra sine egne forutsetninger. Det å få lov til å utforske noe barn selv er opptatt av er en sterk drivkraft og god motivasjon for læring.

Når vi jobber med et prosjekt vet vi ikke på forhånd hvor lang tid det vil ta, eller hvor det ender. Det betyr at vi verdsetter prosessene vi er i og at vi ikke alltid ender opp med et produkt. Vi følger barnas innspill underveis og tilegner vi oss ny kunnskap sammen.

I år vil vi jobbe med at prosjektarbeid skal være synlig i lekemiljøene, slik at prosjektene får leve videre i barnas lek.

Det jeg hører, glemmer jeg.

Det jeg ser, husker jeg.

Det jeg gjør, lærer jeg.

Systematisk språkarbeid og språkutvikling

I Garderåsen barnehage skal barna møte et variert og rikt språkmiljø. Gode språkferdigheter er avgjørende for å kunne kommunisere godt med andre, delta i lek og ha medvirkning i hverdagen.

Språkutvikling handler om flere ulike perspektiver. Barnehagen skal være bevisst på at kommunikasjon og språk påvirker og påvirkes av alle sider ved barnets utvikling. Gjennom dialog og samspill skal barna støttes i å kommunisere, medvirke, lytte, forstå og skape mening. Personalet skal anerkjenne og verdsette barnas ulike kommunikasjonsuttrykk og språk, og alle barn i Garderåsen skal få delta i aktiviteter som fremmer kommunikasjon og helhetlig språkutvikling.

For å sikre at alle får det de har behov for benytter vi oss av ASK som står for alternativ og supplerende kommunikasjon.

Kommunikasjon gir oss anledning til å uttrykke ønsker og behov, utvikle sosial kontakt, utveksle informasjon og synspunkter.

Barn, unge og voksne som helt eller delvis mangler tale, vil ha behov for alternative kommunikasjonsformer for å gjøre seg forstått. Noen vil ha behov for kommunikasjonsformer som erstatter talen fullstendig. Dette kalles *alternativ kommunikasjon*.

Andre trenger kommunikasjonsformer som støtter utydelig, forsinket eller svak tale. Dette kalles *supplerende kommunikasjon*. I Garderåsen barnehage skal vi bruke ASK for å ivareta alles kommunikasjonsbehov slik at alle kan bli sett og hørt

FNs bærekraftsmål

FNs bærekrafts mål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Lillestrøm kommune har besluttet at barnehagene i 2024/25 skal jobbe med delmål 12.8 og 13.3 i planen:

- 12.8. Innen 2030 sikre at alle mennesker i hele verden har relevant informasjon om og forståelse av bærekraftig utvikling og et levesett som er i harmoni med naturen.
- 13.3 Styrke enkeltpersoners og institusjoners evne til å motvirke, tilpasse seg og redusere konsekvensene av klimaendringer og deres evne til tidlig varsling, samt styrke kunnskapen og bevisstgjøringen om dette

Gjennom deltagelse i Erasmus + prosjektet vårt **Fra jord til bord og tilbake til jord** vil barna få delta i arbeidet med å etablere en kjøkkenhage i barnehagen. Barna vil kunne få erfaring, kunnskap og forståelse for hvordan frukt, grønnsaker og blomster dyrkes frem, på en mest mulig bærekraftig måte. Barna vil være involvert fra frøet sås og frem til høsting. De vil være med på å tilberede og smake på frukt og grønnsaker de selv har vært med å dyrke frem. Det vil gi en begynnende forståelse for hvor maten kommer fra og legge grunnlaget for viktigheten av å ta vare på maten og forhindre matsvinn.

5.1

Relasjonskvalitet

Emosjonell støtte

I arbeidet med relasjonskvalitet har vi blant annet søkelys på emosjonell støtte. Emosjonell støtte konkretiseres gjennom områdene: positivt klima, perspektivtaking og sensitiv kommunikasjon. Et positivt klima i barnehagen gir barna emosjonell støtte, og her skjer mye av det forebyggende arbeidet med det Psykososiale barnehagemiljøet (kap. 8 i Lov og barnehager).

	Positivt klima	Perspektivtaking	Sensitiv kommunikasjon
Kjennetegn	Fysisk nærhet Vennlighet Entusiasme Positiv kommunikasjon Respektfull adferd	Vise fleksibilitet Videreføre barns initiativ Ta barnas ideer på alvor Skape samhold mellom barna	Se «bak» adferden Gi støtte og respons Tilpasse rytmen i hverdagen Hjelp barn som ikke har det bra Være bevist på barnas trivsel

Autoritativ voksenrolle

Forskning viser at barnehager med høy kvalitet virker positivt på barns utvikling. Vi vet også at de voksne i barnehagen er avgjørende for barnehagens kvalitet. Det er derfor viktig at de voksne har kompetanse og kunnskap om barns utvikling og hvordan de kan støtte barn i deres læring og danning. Vi jobber for å være autoritative voksne, som innebærer å være høy på varme og høy på forventninger til barna, reflektere over egne holdninger og handlinger, bygge gode relasjoner og ha tydelige forventninger til positiv atferd.

Når et barn ikke mestrer små og store utfordringer, har de behov for oppmerksomme voksne som hjelper og støtter barnet i å utvikle nye ferdigheter. Det er de voksne som skal sørge for at barn

opplever mestring og godt samspill med andre. Barnet trenger trening i ulike ferdigheter – det er ikke viljen det handler om. Dette er vårt utgangspunkt når barn strever i sin utvikling

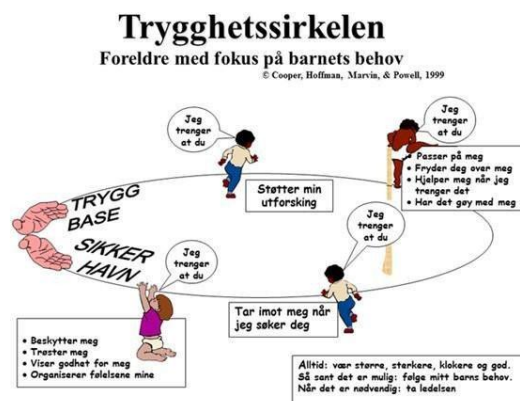

Relasjonsakse:

- Perspektivtaking
- Småprat
- Lek
- Sensitivitet
- Emosjonell støtte
- Skape positivt klima

Trygghetssirkelen (COS)

Barn har et grunnleggende behov for trygghet, forutsigbarhet og stabilitet. Når barn føler seg trygge og ivaretatt, er utgangspunktet for læring det beste. Måten den voksne svarer og bekrefter barna på, er avgjørende for hva barn lærer og hvordan de opplever seg selv. Sensitive, trygge voksne hjelper barn å utvikle seg ut fra sine forutsetninger. Det er viktig å ha søkelyset på tilknytning i arbeidet med barn, det handler om en nær, kontakt mellom mennesker. Barn som har en trygg tilknytning, møter andre mennesker med tillit og åpenhet. Det er viktig at vi voksne skaper gode, positive sirkler for barnet, f.eks. gjennom å ha god struktur og forutsigbarhet. Nedenfor gjengir vi trygghetssirkelen (Circle of Security), som illustrerer barnets behov og den voksnes rolle. Trygghetssirkelen er på måte et kart for å forstå barnets behov. Hendene i sirkelen, på begynnelsen og slutten, representerer den voksne, som skal være større, sterkere, klokere og god. Dette verktøyet er sentralt i arbeidet vårt i Garderåsen barnehage.

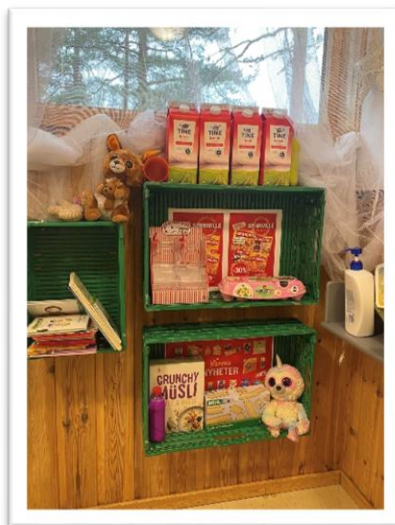
5.2

Inspirerende og inkluderende leke og læringsmiljø

Lekeklok barnehage

I arbeidet med lek, lar vi oss inspirere av Trude Brendeland, og blant annet hennes beskrivelse av den lekekloke barnehage. I lekekloke barnehager har de ansatte kunnskap om hvordan barn tenker og opplever verden. De verner om og beriker barns lekelyst og fremmer lekent samspill. Personalet skal bidra til at barna får felles erfaringer som gir grunnlag for lek og legge til rette for utvikling av leketemaer. Videre skal personalet fremme et inkluderende miljø der alle barna kan delta i lek og erfare glede i lek.

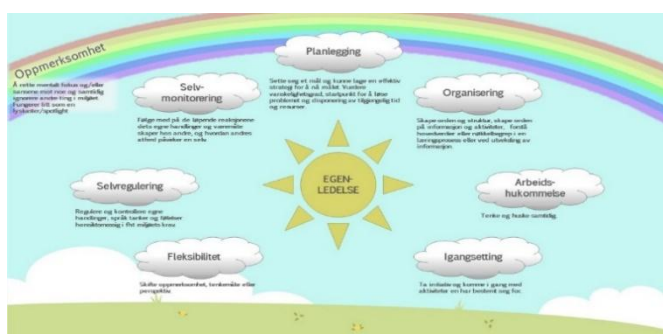
Lekemiljøet omfatter både det usynlige miljøet som er de kulturelle og relasjonelle forholdene, og det synlige, fysiske miljøet, og disse bør ses i sammenheng. Det fysiske rommet fungerer som den tredje pedagog, sammen med de voksne og barna i barnehagen. Det er viktig med fleksible og endringsvillige lekemiljøer, som åpner opp for tilpasninger og et mangfold av nye lekemuligheter. Vi vil jobbe for å ta i bruk udefinerte materialer og leker, som inspirerer til kreativitet, og lager små møteplasser inne og ute inspirerer til utforsking, samhandling og lek. Det er i tillegg viktig å presentere leketema og lekemateriale som bygger opp og verdsetter det enkelte barns erfaringsbakgrunn, og da kan vi tilrettelegge for både fellesskap og individualitet.

Egenledelse

Egenledelse brukes som en samlebetegnelse på overordnede funksjoner i hjernen som setter i gang, regulerer og styrer atferden vår. Utvikling av egenledelsesferdigheter skjer i samspill med andre, og begynner i det første leveåret, og fortsetter gjennom hele livsløpet. Egenledelsesferdighetene omhandler: oppmerksomhet, impulshemming, planlegging, arbeidsminne, igangsetting, fleksibilitet, organisering og selvmonitering/egenvurdering. Det handler om at barnet har evne til å regulere og lede seg selv. For at barn skal være godt rustet til å utforske og lære, må de ha evne til å regulere aktivitetsnivået, oppmerksomheten, følelsene og atferden sin. I arbeidet med å utvikle barnets regulering har de voksne en viktig rolle, og vi bruker ulike verktøy for å hjelpe barna med å regulere egne følelser. I dette arbeidet er det viktig med et tett samarbeid med foreldrene. Hele personalgruppen har gjennomført veiledning og kurs fra PPA i dette arbeidet.

Leken er mulighetenes tankegang som hjelper en å se verden på en annen måte. Man ser et hav av gull der bakken er dekt av gråstein. Det gjør verden mye mer spennende å ferdes i.”
(Brendeland.T, 2010).

Medvirkning

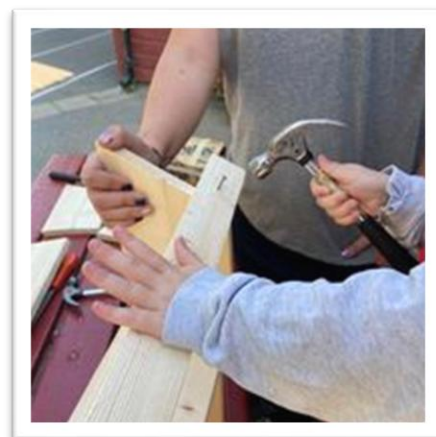
I arbeidet med et inspirerende og inkluderende leke- og læringsmiljø ivaretar vi barns medvirkning. Vi er bevisst på barnas ulike uttrykksformer og legger til rette for medvirkning, som er tilpasset barnas alder, erfaringer, individuelle forutsetninger og behov.

Medvirkning handler om å bli sett, forstått og tatt hensyn til som et subjekt. Samtidig handler det om å være en del av et fellesskap hvor man virker inn og blir påvirket, og hvor man tar hensyn og blir tatt hensyn til, og det handler om evne til å forhandle. Dette gjelder både i forhold til barnefellesskapet og i relasjonen mellom barn og voksen. Vi ivaretar barns medvirkning gjennom:

- å fange opp barnas interesser og hva de er opptatt av og ivaretar dette i den videre planleggingen.
- at barna kan ta valg mellom ulike aktiviteter.
- barnesamtaler
- barnemøter
- Intervju/undersøkelse med førskolebarna.

Dette er en viktig forberedelse til at de en dag skal være deltakere i et demokratisk samfunn og en god medborger.

6 Barnas progresjon

Progresjon innebærer at alle skal utvikle seg, lære og oppleve mestring og fremgang. De skal oppleve progresjon i barnehagens innhold. Barn i alle aldersgrupper skal få varierte leke- aktivitets og læringsmuligheter.

For å sikre progresjon i det pedagogiske arbeidet er det viktig med deltagende, aktive og tilstedeværende voksne som observerer barnas lek, samspill og aktiviteter. Pedagogene har det overordnede ansvaret for planlegging og tilrettelegging av omsorgs- leke og læringsmiljøet. Alle ansatte har ansvar for å bidra med observasjoner, refleksjoner, planlegging, gjennomføring og dokumentasjon av aktiviteter og prosesser.

I Garderåsen barnehage:

- skal vi kjenne det enkelte barn og ha kompetanse til å støtte barnet der det er i sin utvikling. Det er nødvendig for at det enkelte barn får tilpassede utfordringer og kan oppleve mestring innenfor alle områder av barnehagens virksomhet.
- tar vi utgangspunkt i barnets interesser og innspill for at det enkelte barn skal oppleve progresjon og mestring.
- skal vi bidra til at det enkelte barn får oppleve mestring og samtidig får noe å strekke seg etter; vi og vektlegger balanse mellom mestring og utfordringer for å styrke barnets motivasjon.
- skal vi sørge for progresjon gjennom det fysiske miljøet og med bevisst bruk av materialer, leker, bøker og utstyr, som er tilgjengelig for barna.

Garderåsen barnehage sikrer progresjon ved å planlegge innhold som legger til rette for utvikling og læring ved å bruke styringsdokumenter som:

Rammeplan for barnehagen

Kvalitetsplan for språk, lesing og skriving

Kvalitetsplan barnehage-kvalitetssikring av omsorgs-leke- og læringsmiljø

For å sikre progresjon for hvert enkelt barn gjennomfører vi:

- Utviklingssamtaler med foreldrene der vi fokuserer på barnets trivsel og tilknytning, omsorg, mestring og interesser, lek, sosiale ferdigheter, motorisk utvikling og språk.
- Observasjoner av det enkelte barn, interesser og samspill med andre
- Tras – kartleggingsskjema av barns språkutvikling, brukes ved behov
- Barnesamtaler
- Personalet benytter ASK alternativt supplerende kommunikasjon

Vårt fokus i det pedagogiske arbeidet er at alle barn i Garderåsen barnehage skal ha en god og alderstilrettelagt progresjon i sin utvikling.

7 Barnehagens arbeid med endring, fagutvikling og implementering

Det er utarbeidet en implementerings- veileder for de kommunale barnehagene i Lillestrøm. Som barnehage skal vi ivareta barnehagens mandat som er beskrevet gjennom Lov om barnehager og Rammeplan for barnehager. Vi skal være en lærende organisasjon, og det er da viktig at vi har kunnskap om- og gjennomfører endrings-, utviklingsarbeid og implementering på en god måte.

I Garderåsen barnehage er vi opptatt av at barna skal få et barnehagetilbud med kvalitet. Gode relasjoner er en forutsetning for at barn og voksne i barnehagen skal kunne kjenne trygghet og for at utvikling og læring kan skje. Det er de voksnes ansvar å etablere gode relasjoner mellom barn- barn og mellom barn- voksen.

I Garderåsen barnehage skal faglig utvikling handle om å foredle det gode arbeidet vi allerede gjør, samtidig som vi har en kritisk tilnærming til det vi kan forbedre og endre på i vår praksis. Felles kompetanseheving gjennom faglig påfyll, felles refleksjoner og å rette oppmerksomheten vår mot personalets væremåter, holdninger og verdier i pedagogisk arbeid, vil være utgangspunkt for endringer.

Vi følger kvalitetsplanen for lekemiljø og jobber med å gjøre personalet beviste på å være en lekeklok barnehage hvor vi bruker de fysiske rommene som 3.pedagog.

Innenfor dette jobber vi etter konkrete kjennetegn som gir oss en indikasjon på om kvaliteten er god. Disse kjennetegnene skal være et verktøy vi kan bruke i det daglige. Kjennetegnene brukes som et utgangspunkt for observasjon, refleksjon og veiledning i praksis. Avdelingene er opptatt av å jobbe ut ifra det barna er interessert i og hva som fanger den enkelte aldersgruppen. Her er det prosessen som står i sentrum. I Garderåsen barnehage bruker vi aktivt avdelingsmøter, personalmøter, ledermøter og plandager til å skape en felles plattform og til å planlegge veien videre.

8 Vurdering og analyse av måloppnåelse 2025 - 2026.

Planlegging er personalets grunnlag for det gode, systematiske pedagogiske arbeidet. Godt planlagt arbeid og realistiske mål gir kontinuitet og progresjon både for enkeltbarn og barnegruppen, og sikrer godt innhold og faglig kvalitet. Samtaler med barn er et viktig verktøy for å sikre og videreutvikle kvaliteten i barnehagen. I disse samtalene har vi fokus på trivsel og medvirkning. Ved å lytte til barns

erfaringer og opplevelser med å gå i barnehagen vil det videre være lettere å arbeide målrettet for å øke kvaliteten vi har i barnehagen.

Vi bruker dette barnehageåret mye på Erasmus + prosjektet vårt. Målet er at barna skal få kunnskap og erfaringer med å leve mer bærekraftig og selvforsyning.

Relasjonskvalitet er et av våre satsingsområder, og vi har gjennom flere år jobbet med de ansattes bevissthet og forståelse av den autoritative voksnes ansvar for relasjonskvaliteten. Vi har laget en plan for systematisk å kartlegge relasjonen voksen/barn to ganger i året. Her vil det bli laget tiltak etter de behovene vi ser trengs. I tillegg kartlegger vi og observerer relasjonen barn/barn, slik at vi sikrer at alle har en god lekevenn og at vi jobber forebyggende for det psykososiale barnehagemiljøet. I etterkant av tiltak vil vi ha nye kartlegginger og observasjoner for å sikre oss at vi har progresjon.

Planlegging av de ulike aktivitetene kommer til syne i de ulike månedsplanene avdelingene utarbeider. Dokumentasjon av arbeidet skal gi foreldre, barn ett innblikk i barnehagens hverdag og innhold. Vi dokumenterer vårt arbeide gjennom årsplan, avdelingenes månedsplaner og månedsbrev.

På bakgrunn av planer og dokumentasjon vurderer barnehagen jevnlig det pedagogiske arbeidet, og om vi har nådd målene vi setter oss. Vurderingen bygger på felles refleksjoner, og legger grunnlag for videre planarbeid. For å se om vi har oppnådd målene våre evaluerer vi gjennomførte aktiviteter i henhold til planer, konkrete og målbare tiltak i årsplan, vi bruker resultater fra brukerundersøkelser og medarbeiderundersøkelser. Vi bruker også Kvalitetsplan som en verktøykasse og sjekkliste ved å gå igjennom konkrete eksempler på god praksis. Barnehagen bruker evaluering både avdelingsvis og felles til dette arbeidet. Vi bruker avdelingsmøter, ledermøter, personalmøter og planleggingsdager som arena for drøfting og refleksjon. I prosjekter og utviklingsarbeid gjennomfører vi underveisevaluering med utgangspunkt i oppsatte mål og kjennetegn på måloppnåelse

9 Plan for kvalitetsutvikling og implementering.

Fokusområde fra oppdragsbrev barnehageområdet Fokusområde knyttet til Implementering av Kvalitetsplanen for omsorg- leke og læringsmiljø Barnehagens utviklingsområder (knyttet til barnehagens evaluering og analyse av eget ståsted/arbeid)
1. Oppdragsbrev barnehageområdet Mål 2025/26: 1.1 Barnehagen har gode rutiner for systematisk språkarbeid og kunnskap om barns språkutvikling. Tiltak 1.1.1 Alle de ansatte bruker sneller med kommunikasjonskort og dagtavle (ASK) 1.1.2 Personalet legger til rette for gode språkstimulerende aktiviteter ved å være beviste gode språkmodeller gjennom hverdagsaktivitetene
2. Kvalitetsplanen for omsorg- leke og læringsmiljø Mål 2024/25: 2.1 Barnehagens fysiske og psykiske leke – og læringsmiljø skal bidra til et inkluderende og inspirerende fellesskap 2.2 Barnehagen har økt bevissthet og forståelse av den autoritative voksnes ansvar for relasjonskvaliteten. Tiltak 2.1.1 Personalet legger til rette for kontinuerlig utvikling av barnas lekemiljø der barnas interesser og medvirkning blir tatt på alvor 2.1.2 Personalet hjelper barna å inkludere andre barn i lek og støtter barna i å etablere gode, gjensidige samspill. 2.1.3 Inkluderende og lekende ansatte som inspirerer og legger til rette for lek samt deltar i leken Tiltak 2.2.1 Vi kartlegger systematisk relasjonen mellom voksen/barn. De ansatte har ansvar for å bygge relasjonen 2.2.2 Ansatte er beviste på egen væremåte, hvordan man kommuniserer og fremstår som rollemodell-både ovenfor enkeltbarn og gruppe.
Barnehagens utviklingsområde Mål 2025/2026: 3.1 Vi viser relasjonelt mot til å gi hverandre tilbakemeldinger og undre oss sammen over egen praksis Tiltak 3.1.1 Alle ansatte deltar på kurs om tilbakemeldingskultur i barnehagen (april 2025) Tiltak 3.1.2 Pedagogiske ledere støtter og veileder de ansatte med fokus på deres praksis i møte med barna i hverdagen 3.1.3 Det gjennomføres veiledning med ansatte i gruppe gjennom året med fokus på mestring og refleksjon

10 Overganger

Tilvenning-det første møte

Ved oppstart i barnehagen følges «Kvalitetsplan for tilvenning i barnehagene i Lillestrøm kommune» av alle kommunale barnehager.

Å starte i barnehagen er en stor overgang i et barns liv og vi i Garderåsen barnehage er først og fremst opptatt av at det nye barnet skal etablere trygge og gode relasjoner til voksne og barn. Det er avgjørende for barnets trivsel og videre utvikling at det knytter seg til en voksen først slik at den voksne kan fungere som en trygg havn når foreldrene ikke er til stede. I barnehagen vår ser vi barnet innenfra. Det betyr at barnets atferd er et uttrykk for hvordan det har det inni seg. Barnet trenger at vi oppfatter hva de føler, at vi hjelper dem med å sette ord på det de opplever og gir dem støtte til å håndtere det som er vanskelig.

Før oppstart inviteres alle nye foreldre til et foreldremøte der det informeres om tilvenningsperioden og om barnehagehverdagen vår. Pedagogisk leder vil kontakte nye foreldre for å utveksle viktig informasjon og lage en plan for tilvenning og oppstart. Vi inviterer også nye barn og foreldre til å komme på besøk slik at vi kan bli litt kjent før barnet begynner.

Alle nye barn blir tatt imot av en tilknytningsperson som har særlig fokus på å etablere en god relasjon til barnet. Noen ganger opplever vi at barnet velger en annen person enn det vi har planlagt og da lar vi barnet få være sammen med den voksne som det føler seg mest komfortabel med. I tråd med Lillestrøm kommunes retningslinjer ønsker vi en foreldreaktiv tilvenning. Det vil si at vi forventer at foreldrene setter av minst 5 dager til å være sammen med barnet i barnehagen, for deretter å tilrettelegge for korte dager den første tiden. De første dagene har foreldrene hovedansvar for å være barnets trygghet samt ta seg av mating, bleieskift og legging. På den måten får personalet god informasjon om barnet og dets uttrykksmåter og behov. Vi setter pris på om foreldre tar med bilder av personer og ting som barnet er glad i. Disse fungerer som overgangsobjekter som vi bruker for å trygge barnet. Bildene er også et godt utgangspunkt for samtale.

10.1 Overgang fra Fåresoppen (1-3 år) til Kantarellen (3-6år) og Rødskrubben (3-6år)

Garderåsen barnehage er forholdsvis liten, og vi samarbeider godt på tvers av avdelinger. Dette gjør at barna blir kjent med både barn og voksne på hele huset. Likevel har vi rutiner for å sikre en god overgang når den tid kommer. Ved overgang til ny avdeling innad i barnehagen vil vi sørge for at barna får tid og mulighet til å bli kjent i løpet av våren og sommeren. Sammen med en trygg voksen besøker barna den nye avdelingen, går på turer sammen og deltar i måltider og lekegrupper. Vi oppfordrer foreldre til å ta kontakt med personalet på den nye avdelingen og bli litt kjent før barnet skal starte.

10.2 Samarbeid med skolen og overgang barnehage-skole

Ved skolestart følges «Kvalitetsplan for overgang fra barnehage til skole og SFO» av alle kommunale barnehager. I forbindelse med skolestart gjennomføres det en overgangssamtale mellom barnehagen og foreldre. Det fylles ut et skjema som etter samtykke fra foreldrene gis videre til skolen. Her har barnehagen et eget møte med skolen hvor alle samtalskjemaene blir gjennomgått. Barnehagen og skolen deler kunnskap og informasjon som er til beste for barna ved overgangen fra barnehagen til skole.

Her på Garderåsen har vi en unik mulighet til å samarbeide tett med skole og SFO.

Skolen inviterer førskolebarna til en dag på både SFO og besøk i et klasserom slik at barna får se og oppleve med egne øyne hvordan skolen ser ut innvendig. Førskolebarna blir også invitert med på turer sammen med førsteklasse. Vi har også faste dager i uken hvor vi er utenfor barnehagen og er deltagere i friminuttet på skolen.

10.3 Skolestarterne

En dag i uken samles skolestarterne til et eget opplegg. Vi har en fast struktur på dagen, og legger stor vekt på variasjon i form og innhold. Det er viktig at barna opplever en sammenheng mellom barnehage og skole slik at overgangen oppleves så trygg og god som mulig. Vi i Garderåsen barnehage har derfor gjennom det siste året utarbeidet gode rutiner for samarbeidet mellom skolene i nærområdet. Vi har blant annet hatt besøk av både rektor og SFO-leder, vi har blitt invitert til å være med på turer med 1.klasse, får låne klasserom på skolen, besøke SFO og å leke i skolegården.

Tverrfaglighet og temabasert arbeid får en større plass i skolen i tiden fremover. Vi i barnehagen har lang tradisjon for å jobbe tverrfaglig og i arbeid med skolestarterne tar vi utgangspunkt i barnelitteratur som passer til temaene vi har fokus på. I løpet av det siste året i barnehagen skal barna få erfaring med og kunnskap om følgende temaer:

- Forventninger til skolestart
- Sosial kompetanse
- Identitet, selvfølelse og selvstendighet
- Forebygging av vold og seksuelle overgrep gjennom kunnskap om kroppen og samtalegrupper
- Språklig kompetanse
- Kjennskap til barnelitteratur og eventyr

På høsten holdes et eget foreldremøte om planene for skolestarterne barnehageåret 2025-2026

11 Foreldresamarbeid.

Barnehagen skal være et trygt og godt sted å være for alle, både barn og foreldre. Det er viktig at ansatte og foresatte har en god relasjon. Vi har sammen et felles ansvar for barnas trivsel og utvikling. Det er foreldrene som kjenner barna sine best, derfor er barnehagen avhengig av et nært og godt samarbeid som er preget av åpenhet, tillit og respekt. Garderåsen barnehage legger vekt på et samarbeid preget av gjensidighet og forståelse.

Barnehagen skal i forbindelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. (Barnehageloven §1.) Barnehageloven sier også at barnehagen skal ivareta foreldrenes rett til medvirkning og at samarbeidet mellom foreldrene og barnehagen alltid skal ha barnas beste som mål. Foreldres innspill og tilbakemeldinger er viktig i vår planlegging og når vi skal vurdere vårt pedagogiske arbeid. For å gi barna en god hverdag i barnehagen, er det viktig at barnehagen og hjemmet samarbeider godt, hvor vi kan skape gjensidig respekt og anerkjennelse for hverandres ansvar og oppgaver i forhold til det enkelte barn.

Foreldreråd: Lov om barnehager § 4: For å sikre samarbeid med barnas hjem, skal hver barnehage ha et foreldreråd og et samarbeidsutvalg. Foreldrerådet består av foreldrene til alle barna. Foreldrerådet skal fremme foreldrenes fellesinteresser og bidra til at samarbeidet mellom barnehagen og foreldregruppen skaper et godt barnehagemiljø. På høstens foreldremøte velges det to representanter fra hver avdeling som danner barnehagens FAU (foreldrearbeidsutvalg). FAU er foreldrerådets utstrakte arm og kan handle på vegne av foreldrerådet. Det velges 2 foreldrerepresentanter fra foreldrearbeidsutvalget som sitter i barnehagens SU (samarbeidsutvalg).

Samarbeidsutvalg: Samarbeidsutvalget skal være et rådgivende, kontaktskapende og samordnende organ. Samarbeidsutvalget i Garderåsen barnehage består av foreldrerådet inneværende år., slik at hver gruppe er likt representert. Styrer legger frem saker, innkaller til møter, er møteleder, skriver referat og videresender høringsuttalelser. Samarbeidsutvalget skal fastsette barnehagens årsplan.

Foreldremøter: Det inviteres til foreldremøter 2 gang i året, høst og vår. Tema på møtene vil variere ut fra barnehagens planer og satsningsområder, samt etter innspill fra barnehagens FAU.

Det inviteres også til foreldremøte for nye foreldre i mai, hvor vi informere foreldrene hva vi legger vekt på i tilvenningsprosessen, og hvilke forventninger vi har til foreldrene i tilvenningsperioden.

Dette er det første møtet med mellom foreldre og barnehage, og vi ser viktigheten av tidlig relasjonsbygging med foreldrene, for å skape en god og trygg oppstart for både barn og foreldre. Møtet skal også gi foreldrene informasjon om barnehagens hverdag, og det blir lagt til rette for dialog med personalet på barnets avdeling.

Digital kommunikasjon barnehage – hjem: I Lillestrøm kommune bruker vi Vigilo for digital kommunikasjon mellom barnehagen og hjemmet. Vigilo er en løsning som gir muligheter for digital toveiskommunikasjon enten du bruker mobiltelefon, nettbrett eller datamaskin. Løsningen består av en foreldreportal og en app, hvor du blant annet kan:

- Melde fravær
- Se nyheter og informasjon
- Sende meldinger til ansatte

Utviklingssamtaler: Vi følger Lillestrøm sin rutine for gjennomføring av utviklingssamtaler med alle foreldrene i barnehagen. Det er mulig å be om samtale med barnehagen utover denne fastsatte samtalen ved behov, både fra foreldre og barnehage. Det gjennomføres også samtaler med foreldre før oppstart i barnehagen, og før skolestart.

12 Våre samarbeidspartnere

For at barn og foreldre skal få et mest mulig helhetlig tilbud til beste for barns oppvekst og utvikling, samarbeider barnehagen med andre tjenester og institusjoner i kommunen. I dette samarbeidet må bestemmelsene om taushets- og opplysningsplikt i barnehageloven og annet regelverk overholdes.

I Lillestrøm kommune har vi søkelys på tidlig intervensjon «å fange opp og følge opp». Målet med dette arbeidet er å oppdage barn, som strever og sette inn riktige tiltak så tidlig som mulig. Dette innebærer bla kompetanseheving av personalet på dette området, og at personalet gjør seg kjent med og tar i bruk noen verktøy i dette arbeidet. Dialogen med foresatte er viktig i dette arbeidet. Vi skal samarbeide til det beste for barnet. Det er viktig at vi snakker sammen når vi vet at barn og familier ikke har det bra. En felles innsats, tidlig, kan få stor betydning for det enkelte barnet og dets fremtid.

Ved behov får vi veiledning av spesialpedagog og systemveiledning av PPA

Vi samarbeider bla med følgende institusjoner og tjenesten

- Pedagogisk psykologisk avdeling (PPA)
- Helsestasjon
- Skolene
- Barneverntjenesten
- Psykisk helse og familiestøtte
- Tildeling barn- og unge
- Bedre tverrfaglig innsats (BTI)
- NAV

13 Kalender.

- Oversikt planleggingsdager og arrangementer:

Måned:	Dato:	Aktivitet:	Kommentar
September	08.09.2025	Planleggingsdag	Barnehagen er stengt
	16.09.2025	Foreldremøte småbarn	Foresatte
	18.09	Foreldremøte store barn	Foresatte
Oktober	24.10.2024	FN markering	Vi har FN-tema hele måneden, og avslutter med markering av FN-dagen.
November	14.11.2025	Planleggingsdag	Barnehagen er stengt
Desember	12.12.2025	Lucia markering	Foresatte
	16.12.2025	Nissefest	
Mars	13.mars .2026	Planleggingsdag	Barnehagen er stengt
Mai	15.05.2026	Planleggingsdag	Barnehagen er stengt
Juni	01.06.2026	Planleggingsdag	Barnehagen er stengt
	09.06.2026	Sommerfest	Foresatte
Juli	Uke 28 og 29	Barnehagen er sommerstengt	Foresatte

14 Kontaktinformasjon.

Rødskrubben 3-6 år

TLF: 41658724

Kristin Westby Fløisbønn pedagogisk leder

Lisbeth Rugsveen barne-ungdomsarbeider

Luljeta Smajli Barne-ungdomsarbeider

Nadia Rifaqat barnehageassistent

Kontaktinfo:

kristinwestby.floisbønn@lillestrom.kommune.no

Kantarellen 3-6 år

Tlf: 96944772

Kathrine Brynlund Hagen pedagogisk leder

Monica Granås konst.pedagogisk leder

Siw Jørgensen barne-ungdomsarbeider

Annette B Kristiansen barn ungdomsarbeider

Kontaktinfo:

kathrinebrynlund.hagen@lillestrom.kommune.no

Fåresoppen 1-3 år

TLF: 95864317

Ingrid Fosse Kvia pedagogisk leder

Janne Solli pedagogisk leder

Solveig Holmen barne-ungdomsarbeider

Sobia Noreen barnehagemedarbeider

Kontaktinfo:

Ingridfosse.kvia@lillestrom.kommune.no

Janne.solli@lillestrom.kommune.no

Styrer

Marianne Hovind Assersen

Styrer er barnehagens daglige leder og har det overordnede pedagogiske og administrative ansvaret for barnehagen. Styrer deltar på noen foreldresamtaler gjennom barnehageåret.

Tlf.nr styrer: 638879

Kontaktinfo: garderaasenbarnehage@lillestrom.kommune.no

15 Kildehenvisning/bakgrunnsdokumenter

Lillestrøm kommune (2021) Kvalitetsplan barnehage og skole. Språk, lesing og skriving:

<https://www.lillestrom.kommune.no/globalassets/skjemaer/oppvekst/kvalitetsplan-barnehage-og-skole----sprak-lesing-og-skriving.pdf>

Barnehageloven (2005). Lov om barnehager (LOV-2005-06-17-64). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Kunnskapsdepartementet (2017). Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver:

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/>

Lillestrøm kommune (2020) Kvalitetsplan Barnehage. Kvalitetssikring av omsorg leke og læringsmiljø:

<https://www.lillestrom.kommune.no/globalassets/skjemaer/oppvekst/barnehage/plan-for-kvalitetssikring-av-leke-lare-og-omsorgsmiljo.pdf>

Lillestrøm kommune (2021) Kvalitetsplan barnehage og skole. Språk, lesing og skriving:

<https://www.lillestrom.kommune.no/globalassets/skjemaer/oppvekst/kvalitetsplan-barnehage-og-skole----sprak-lesing-og-skriving.pdf>

Lillestrøm kommune (2021) Kvalitetsplan barnehage og skole. Regning:

<https://www.lillestrom.kommune.no/globalassets/pdf/oppvekst/kvalitetsplaner/kvalitetsplan-barnehage-og-skole---regning.pdf>

Lillestrøm kommune (2021) Kvalitetsplan for tilvenning:

<https://www.lillestrom.kommune.no/globalassets/pdf/oppvekst/kvalitetsplaner/kvalitetsplan-for-tilvenning-i-barnehagene-i-lillestrom-kommune.pdf>

Foreldreutvalget for barnehager:

<https://foreldreutvalgene.no/fub/>

Utdanningsdirektoratet:

<https://www.udir.no/Barnehage/>

Barnehage.no

<https://www.barnehage.no/>

Barne, ungdom og familie direktoratet:

<https://www.bufdir.no/>

Brandtzæg, I., Torsteinson, S. og Øiestad, G. (2013). *Se barnet innenfra. Hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen*. Kommuneforlaget.

Brendeland, T.A. (2018). *Lekelyst – med rom for innelek*. Pedagogisk Forum

Ertesvåg, S. K. og Roland P. (2013). *Ledelse av endringsarbeid i barnehagen*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

